

ASIA Teknologian ja erityisesti paikannustietojen hyödyntäminen COVID-19 – epidemian hillinnässä ja sen vaikuttavuuden seurannassa valtioneuvostossa

ASIAN VIREILLETULO

Telian 3.4.2020 julkaiseman tiedotteen mukaan Telia oli luovuttanut valtioneuvoston käyttöön Telian Crowd Insights –paikkatietopalvelusta poikkeustilanteeseen räätälöidyn palvelun käytettäväksi hallituksen päätösten vaikuttavuuden seurannassa ja johtamista tukevan tilannekuvan luomisessa.

Koronaviruksen aiheuttaman tautiepidemian johdosta syntyneessä poikkeustilanteessa on ensiarvoisen tärkeää että viranomaiset toimivat lain asettamien toimivaltuuksiensa puitteissa eikä toimenpiteillä puututa ihmisten oikeuksiin ja vapauksiin enemmän kuin on välttämätöntä.

Kun Telian julkaisemasta tiedotteesta ei ilmennyt millä tavoin kaupallista Crowd Insights – palvelua oli räätälöity valtioneuvostolle poikkeustilanteessa käytettäväksi ja viranomaisen suorittama paikkatiedon seuranta, jos käytössä olevan tiedon avulla on edes välillisesti mahdollista selvittää tietoja yksittäisten henkilöiden tiedoista, on omiaan loukkaamaan perustuslaissa turvattua yksityisyyden suojaa, otin omana aloitteena selvitettäväksi paikannustietojen hyödyntäminen COVID-19 –epidemian hillinnässä ja sen vaikuttavuuden seurannassa valtioneuvostossa.

SELVITYS

Asian tutkimiseksi Telialta hankittiin tietoja valtioneuvoston käyttöön hankitusta palvelusta. Vastauksena pyydettiin tietoja

- Telialta saadun palvelun kuvausta, erityisesti palvelusta saatavan tiedon maantieteellistä tarkkuudesta ja tiedon aggregoinnin ja anonymisoinnin periaatteista.
- Miten palvelu on räätälöity poikkeustilanteeseen sopivaksi.
- Miten palvelusta saatavaa tietoa on tarkoitus käyttää hyväksi ja mille viranomaisille palvelun tietoa jaetaan.

- Onko paikkatietoa tai muuta mobiiliverkon tietoliikenteeseen perustuvaa tietoa hankittu tai tarkoitus hankkia muilta markkinoilla toimivilta palveluntarjoajilta poikkeustilanteen päätöksentekoa varten.

Vastauksena tietojen hankintaa koskevaan pyyntöön valtioneuvoston kanslia antoi 17.4.2020 päivätyn lausunnon. Valtioneuvoston kanslia on merkinnyt lausunnon viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 luvun 24 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla salassa pidettäväksi, mistä syystä lausunnon sisältöä ei myöskään tässä päätöksessä enemmälti kuvata.

RATKAISU

Suomen perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Nykyisin henkilötietojen suoja kuuluu pääasiallisesti Euroopan unionin toimivaltaan ja unionin lainsäädännön alaan.

Euroopan unionin perusoikeusperuskirjan 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Henkilötietojen suojasta ja käsittelystä säädetään Euroopan unionin yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 679/2016. Tietosuojasetuksen mukaan henkilötietoja ovat kaikki tunnistettavaa tai tunnistettavissa olevaa henkilöä koskevat tiedot. Henkilötiedon käsittely on lainmukaista vain, jos jokin asetuksen 6 artiklan mukaisista oikeutusperusteista täyttyy. Tietosuojasetuksen mukaan tietosuojaperiaatteita ei pidä soveltaa anonyymeihin tietoihin eli tietoihin, jotka eivät liity tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, tai henkilötietoihin, joiden tunnistettavuus on poistettu siten, ettei rekisteröidyn tunnistaminen ole enää mahdollista, eikä asetus koske tällaisten anonyymien, muun muassa tilasto- tai tutkimustarkoituksia varten käytettävien tietojen käsittelyä.

Sähköisissä viestinnän palveluissa käyttäjien sijaintitietojen käytöstä ja käsittelystä säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 20 luvussa. Lailla toteutetaan Suomessa henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi).

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 160 §:n mukaan sijaintitietoja, jotka voidaan yhdistää luonnolliseen henkilöön, saa käsitellä lisäarvopalvelun tarjoamiseksi ja hyödyntämiseksi, jos tilaaja tai käyttäjä, jota tiedot koskevat on antanut siihen suostumuksensa taikka suostumus yksiselitteisesti ilmenee asiayhteydestä tai jos laissa niin säädetään.

Viranomainen ei poikkeustilanteessakaan voi poiketa lain määräyksistä ja ottaa käyttöön toimintatapoja jotka ilman laissa säädettyä valtuutusta loukkaisivat ihmisten laissa suojattuja oikeuksia.

Tieto mobiililaitteen tai laitteiden sijainnista on tietosuojasetuksessa tarkoitettua henkilötietoa, jos tiedon voi yhdistää edes välillisesti yksittäiseen henkilöön. Mobiililaitteiden sijaintia koskevia tietoja ei voi pitää tietosuojasetuksessa tarkoitettuna henkilötietona, jos tiedosta ei ole mahdollista edes muuhun tiedon käyttäjän saatavilla olevaan tietoon yhdistämällä tai muulla käytettävissä olevalla keinolla tunnistaa laitteita jotka voitaisiin yhdistää yksittäisiin henkilöihin. Samoin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain kielto hyödyntää sijaintitietoja koskee tietoa jonka voi yhdistää luonnolliseen henkilöön.

Valtioneuvoston kanslialta saadun selvityksen perusteella valtioneuvoston käyttöönsä hankkimassa palvelussa käsitellään lukumäärätietoa mobiililaitteiden sijainnista maakuntatasolla ja liikkeistä maakuntien välillä. Ajallisesti tietoa saa päivän tai tunnin tarkkuudella.

Käsitykseni mukaan palvelusta saatua maakuntatason lukumäärätietoa ei ole mahdollista edes välillisesti yhdistää yksittäiseen laitteeseen tai luonnolliseen henkilöön. Kyse ei näin ole henkilötietojen käsittelystä eikä tiedon käyttö edellytä tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädettyjen oikeutusperusteiden täyttämistä tai loukkaa sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa säädettyä sijaintitiedon hyödyntämiskieltoa.

Saamieni tietojen perusteella palvelun käyttö valtioneuvostossa ei muutenkaan voi vaarantaa kenenkään oikeuksia eikä valtioneuvoston kanslia ole menetellyt lainvastaisesti tai muuten virheellisesti ottaessaan käyttöön tässä tarkoitetun mobiililaitteiden paikkatietoa hyödyntävän palvelun eikä asia anna aiheutta oikeuskanslerin toimenpiteisiin.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Pekka Liesivuori

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
